

УДК 658.511:65.015.144

К. А. Приб,

д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту,

Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ

О. В. Корж,

аспірант, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

K. Prib,

Doctor of Economics, docent,

Professor Department of Management Training Institute of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv

O. Korzh,

Graduate, Training Institute of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv

MAIN DIRECTIONS OF SOLVING THE PROBLEM OF EMPLOYMENT IN AGRICULTURE

У статті висвітлено основні напрями розв'язання проблеми зайнятості населення в аграрній сфері. Визначено, що створення робочих місць потрібно здійснювати через розвиток органічного землеробства та тваринницьких галузей, формування замкнених циклів виробництва продовольчих товарів, переробку відходів сільськогосподарського виробництва, започаткування нових нетрадиційних видів сільськогосподарської діяльності, залучення сільського населення до робіт по облаштуванню соціальної і виробничої інфраструктури на селі, створення обслуговуючих підприємств, розвиток зеленого і сільського туризму та об'єктів туристичної інфраструктури тощо. Вирішення проблем зайнятості населення в аграрній сфері потребує удосконалення законодавства, оптимізації оподаткування, забезпечення права власності, розвитку кредитування та лізингу, збільшення числа спеціальних державних програм підтримки тощо.

In the article the basic directions of solving the problem of employment in agriculture. Determined that job creation should be implemented through the development of organic farming and livestock industries, forming a closed cycle of food production, processing agricultural waste, launch new non-traditional agricultural activities, involving rural people to work on the construction of social and industrial infrastructure in rural areas, creating service industries, the development of green and rural tourism and tourist infrastructure facilities and so on. Addressing employment in agriculture needs to improve legislation, tax optimization, ensuring ownership, development financing and leasing, increasing the number of special government support programs and more.

Ключові слова: зайнятість, робочі місця, безробіття, аграрна сфера, сільськогосподарське виробництво.

Key words: employment, jobs, unemployment, agriculture, agricultural production.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аграрна сфера займає особливе місце в національному господарстві нашої країни. Ступінь розвитку аграрного виробництва безпосередньо визначає рівень економічної безпеки держави, дозволяє виробити значну частку ВВП, впливає на функціонування багатьох суміжних галузей виробництва і сфер господарської діяльності, формує експортний потенціал тощо. Поряд з тим, аграрна сфера забез-

печує зайнятість великої частини населення, у такий спосіб стає важливим фактором зростання платоспроможності та добробуту громадян і загалом забезпечує виживання села як соціально-економічного феномену тощо. З цих причин розвиток аграрної сфери та забезпечення зайнятості населення в аграрному виробництві залишається актуальною проблемою та важливим пріоритетом державної економічної політики.

**АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ
І ПУБЛІКАЦІЙ**

У сучасній науці існує багато поглядів на напрями розв'язання проблеми зайнятості населення в аграрній сфері. Серед них потрібно виділити дослідження В. О. Завалевської, яка вважає, що перш за все нарощення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції сприятиме поступовому підвищенню рівня зайнятості та зменшенню безробіття [8]. Поряд зі збільшенням загальних обсягів діяльності, науковці наполягають на необхідності розвитку її окремих напрямів. Так, М.В. Півторак зазначає, що "одним з таких напрямів може стати реалізація принципів органічного землеробства, що з одного боку передбачатиме відмову від інтенсивних технологій вирощування, результатом чого стане виробництво висококонкурентної екологічно чистої продукції, з іншого боку, такий вид діяльності, як правило, передбачатиме широке використання ручної людської праці" [1]. С.М. Бабенко вважає, що модернізація та збільшення виробничих потужностей у тваринницькій галузі, оптимізація чисельності поголів'я худоби та відмова від імпорту молока та м'яса забезпечить повернення втрачених та створення нових робочих місць в аграрній сфері [3]. М.А. Коротеєв до основних напрямів забезпечення продуктивної зайнятості в аграрній сфері відносить диверсифікацію сільськогосподарського виробництва і розвиток не-сільськогосподарських видів діяльності із переробки сільськогосподарської продукції [4]. М. Махсма звертає увагу на необхідність залучення інвестицій, як зовнішніх так і внутрішніх, задля вирішення проблеми зайнятості [5].

Окремі автори доводять переважаючу роль удосконалення засад організації аграрного виробництва у вирішенні проблеми зайнятості. Зокрема Н.О. Афендікова наполягає на важливості надання права населенню самостійно господарювати на вилученому із землекористування колективного сільськогосподарського підприємства особистому земельному паї [9]. М.Г. Пушкар вказує на необхідність розвитку особистих селянських господарств, як найбільш доступної організаційної форми зайнятості населення [6]. Натомість Є.М. Данкевич вбачає вирішення проблеми зайнятості у створенні інтегрованих підприємств, які, на його думку, "мають кращі шанси залучити інвестиції, накопичений досвід роботи, кваліфіковані кадри, розвинену інфраструктуру, мож-

ливість диверсифікувати ризики і контролювати затрати по всьому ланцюгу — від поля до супермаркету" [7].

Крім того, у процесі обґрунтування напрямів підвищення зайнятості В.А. Зленко акцентує увагу на низькій якості та конкурентоспроможності робочої сили в аграрній сфері та відзначає велику роль вузів та агропромислових коледжів у підготовці кадрів [2]. Т.В. Решитько піднімає питання легалізації робочих місць в аграрній сфері, що також позитивно вплине на рівень зайнятості [10].

Дослідженню проблеми зайнятості населення в аграрній сфері також присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Б.Д. Брєєва, Н.А. Волгіна, А.М. Волківської, О.В. Волкова, Н.В. Германюк, О.А. Грішнєвої, А.З. Дадашева, А.М. Ілішева, Р.І. Капелюшнікова, Т.М. Кір'яна, О.А. Колеснікової, С.Д. Лучик та інших.

**ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ
ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ**

Однак, незважаючи на активні наукові дослідження проблем забезпечення зайнятості населення в аграрній сфері економіки нині шляхи їх вирішення залишаються недостатньо розробленими як в теоретичному, так і в практичному розрізі.

Вищевикладене обумовило мету дослідження, що полягає в обґрунтуванні основних напрямів розв'язання проблеми зайнятості населення в аграрній сфері. Виходячи з мети дослідження було сформульовано такі його завдання:

- 1) обґрунтувати основні шляхи створення робочих місць в аграрній сфері виробництва та у супутніх сферах економічної діяльності;
- 2) запропонувати принципи й інструменти активної державної підтримки процесу створення додаткових робочих місць.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аграрна сфера традиційно відіграє важливу роль в економіці нашої держави та забезпечує роботою основну частку сільського населення. Проте в останні роки на тлі зростання обсягів валової продукції сільського господарства, що є основою агровиробництва, спостерігається стійка тенденція скорочення чисельності працюючих в галузі. Так, якщо у 2000 — 2003 рр. за даними Державної служби статистики України [11] частка працівників, задіяних в сільськогосподарському виробництві, перевищувала 20 % від сукупного працюючого насе-

Таблиця 1. Динаміка безробіття та потреби підприємств аграрної сфери у працівниках у 2005—2013 рр.

Показники	Роки								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Чисельність зареєстрованих безробітних серед сільського населення, тис. чол.	452,7	352,7	345,9	426,6	211,8	236,1	211	217,7	208,5
Потреба підприємств с.-г., мисливства та лісового господарства у працівниках, тис. чол.	10,4	8,1	7,3	4	2,2	2,7	2,9	2,5	2,3
Припадає безробітних на 1 вакансію, чол.	44	44	47	107	96	87	73	87	91
Сукупна потреба підприємств у працівниках, тис. чол.	186,5	170,5	169,7	91,1	65,8	63,9	59,3	48,6	47,5
Частка вакансій аграрної сфери у їх сукупному обсягу, %	5,58	4,75	4,30	4,39	3,34	4,23	4,89	5,14	4,84

лення, то у 2007—2010 рр. скоротилася до 15—16 %, дещо підвищившись у 2012—2013 рр. до 17—17,5 %. Починаючи з 2000 р. чисельність працюючих у сільському господарстві скоротилася з 4367,0 тис. чол. до 3577,5 тис. чол. у 2013 р. Таким чином, темп зміни перевищив -18 %, тоді як загальна чисельність працюючого населення в економіці в цілому зросла за цей же період з 20175,0 тис. чол. до 20404,1 тис. чол. або на 1,1 %.

Поглиблення проблеми безробіття в аграрній сфері стає наслідком нестачі робочих місць. Так, як видно з таблиці 1, незважаючи на те, що чисельність зареєстрованих безробітних серед сільського населення поступово скорочується в динаміці, кількість безробітних, що припадає на одну вакансію в підприємствах сільського господарства, мисливства та лісового господарства неупинно зростає — з 44 чол. у 2005—2006 рр. до 87—91 чол. у 2012—2013 рр.

Тенденції зниження потреби підприємств у працівниках в цілому по економіці та в аграрній сфері зокрема є відносно синхронними. Проте частка вакансій підприємств у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві сягає лише 3 — 5 % від сукупного обсягу вакансій на ринку. Усе вищевикладене підтверджує нестачу робочих місць в аграрній сфері й потребує розробки основних напрямів їх створення на перспективу.

Дослідженнями встановлено, що вирішення проблем зайнятості має носити комплексний характер, пов'язуватися із розвитком підприємництва та створенням робочих місць як в аграрній сфері, так і в супутніх галузях та напрямках економічної діяльності, що сприятиме гармонійному розвитку села й агропромислового виробництва. Узагальнено основні перспективні шляхи підвищення рівня зайнятості наведено на рисунку 1.

Важливим напрямом створення робочих місць є розвиток органічного землеробства, що обумовлено більшою трудомісткістю виробничих процесів порівняно з інтенсивним типом сільськогосподарської діяльності. Необхідно зазначити, що поряд із позитивним впливом на зайнятість розвиток органічного землеробства сприятиме забезпеченню населення екологічно чистими продуктами харчування, позитивно відіб'ється на якості життя і здоров'ї населення, збільшуватиме прибутковість сільського господарства й аграрної сфери в цілому, посприє посиленню експортного потенціалу української економіки. У такий спосіб даний напрям забезпечує реалізацію як прямих (створення робочих місць), так і опосередкованих ефектів (збільшення прибутковості, зростання експорту тощо). Подібним чином опосередковані ефекти від створення робочих місць в аграрній сфері можуть проявлятися і по інших напрямках.

Розвиток тваринницьких галузей дозволить не лише збільшити кількість робочих місць, а й сприятиме забезпеченню цілорічної зайнятості населення, що особливо актуальне для сільських мешканців.

З метою створення робочих місць, а також задля зміцнення ринкових і виробничих позицій аграрних підприємств перспективним видається формування у товаровиробників замкнених циклів виробництва продовольчих товарів, до яких поряд із вирощуванням продукції рослинництва і тваринництва входить її переробка, складування і зберігання, пакування, реалізація.

Додаткова зайнятість забезпечуватиметься у разі започаткування діяльності з переробки відходів сільськогосподарського виробництва, зокрема органічної маси (перш за все соломи, некондиційної і зіпсованої продукції на біопаливо, переробка тваринницьких відходів на біо-

Рис. 1. Основні напрями створення робочих місць в аграрній сфері та у сільській місцевості в цілому

газ тощо). Це також сприятиме екологічності аграрної сфери, розвитку органічних виробництв, позитивно вплине на якість життя сільських громад.

Необхідне започаткування нових нетрадиційних видів сільськогосподарського виробництва, зокрема виробництво продуктів, які поки що не здобули широкого розповсюдження (вирощування гусей на фуа-гра, топінамбуру, зелені, перепелів), вирощування культур, що слугують сировиною при виробництві біопалива тощо. Це не лише дозволить створити додаткові робочі місця, а й сприятиме диверсифікації аграрної діяльності, зростанню ринкового й експортного потенціалу аграрних підприємств, посиленню їх фінансової стійкості тощо.

Враховуючи досвід розвинених країн, а також вітчизняний досвід запровадження громадських робіт в нашій державі, доцільно створювати і реалізовувати спеціальні державні програми сільського розвитку та активно залучати населення до робіт по облаштуванню соціальної і виробничої інфраструктури на селі, зокрема на будівництво, ремонт і утримання сільських доріг, будівництво і функціонування об'єктів побутового обслуговування, розвиток

закладів сфери охорони здоров'я, освіти, торгівлі, дозвілля тощо.

Створення підприємств з обслуговування сільськогосподарського виробництва та супутніх видів діяльності, зокрема машино-тракторних парків і станцій, підприємств з хімізації, захисту земель, ветеринарного обслуговування, сортовипробування, оптової торгівлі, зберігання й транспортування, фінансового обслуговування, дорадництва тощо, не лише забезпечить нові робочі місця, а й позитивно вплине на розвиток аграрної сфери в цілому.

Одним з найперспективніших напрямів сучасного бізнесу на селі є розвиток зеленого і сільського туризму. Позитивний досвід тут уже накопичений в карпатському та прикарпатському регіонах України, на Поділлі, в окремих рекреаційних зонах і місцевостях. Цей напрям діяльності потребує створення розгалуженої туристичної інфраструктури: закладів громадського харчування, транспортного сполучення, зв'язку, охорони здоров'я, облаштування дозвілля тощо, що додатково сприятиме утворенню робочих місць.

Доцільно розвивати у сільській місцевості найрізноманітніші види і напрями економічної діяльності, не пов'язані з аграрним виробництвом, що дозволить сільським мешканцям отримувати альтернативні можливості зайнятості, запобігатиме деградації села та в кінцевому підсумку позитивно вплине на збереження трудового потенціалу аграрної сфери. До таких напрямів діяльності можна віднести виробництво цегли й інших будівельних матеріалів, меблів, пакувальних матеріалів, продуктів деревообробки, товарів народних промислів, виробу з глини тощо.

Збереженню українського села як певного соціально-економічного феномену сприятиме й поширення такого способу життя населення, за якого люди мешкають у сільській місцевості, а працюють у місті. Тому необхідно збільшувати кількість робочих місць також у містах з одночасним розвитком шляхової, транспортної та іншої інфраструктури, яка б уможливила

ла працевлаштування та роботу на них сільських мешканців.

Створення нових робочих місць потребує формування дієвої державної політики зайнятості в аграрній сфері, активної прямої та непрямої підтримки процесів розвитку підприємництва. Принципами реалізації політики зайнятості мають бути наступні: відповідність інтересам держави, сприяння соціальному розвитку села та підвищенню добробуту сільського населення, максимальна реалізація прямих і непрямих ефектів від розвитку підприємництва і утворення додаткових робочих місць, забезпечення достойних умов роботи та рівня оплати праці, започаткування інноваційного вектору розвитку аграрного виробництва з метою підвищення продуктивності праці та інші.

В якості основних інструментів державної політики створення робочих місць в аграрній сфері доцільно використовувати такі:

- удосконалення законодавчого забезпечення підприємницької діяльності та захисту інвестицій в аграрній сфері;

- активізація притоку інвестицій вітчизняних та іноземних інвесторів, утворення сприятливих умов для акумуляції й тезаврації власних коштів аграрних товаровиробників;

- оптимізація оподаткування з урахуванням сезонності, тривалості циклів, земельних відносин;

- забезпечення права власності, правових захист власників земельних і майнових паїв;

- кредитне забезпечення виробничих процесів, розширення та модернізації виробничих потужностей, у тому числі на пільгових умовах за рахунок реалізації спеціальних програм підтримки;

- розвиток аграрного лізингу;
- поліпшення страхового захисту товаровиробників;

- цінове регулювання на основі збереження паритетності обміну тощо.

Реалізація визначених напрямів створення робочих місць сприятиме вирішенню проблеми зайнятості населення та в кінцевому підсумку утворить умови для розвитку аграрної сфери, зміцнення продовольчої безпеки, зростання експортного потенціалу держави та позитивно відіб'ється на економічному піднесенні.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження зроблено наступні висновки:

1. Вирішенню проблеми зайнятості населення в аграрній сфері сприятиме розвиток органічного землеробства та галузей розвитку тваринництва, формування замкнених циклів виробництва продовольчих товарів, забезпечення переробки відходів сільськогосподарського виробництва, започаткування нових нетрадиційних видів сільськогосподарського виробництва, залучення населення до робіт по облаштуванню соціальної і виробничої інфраструктури на селі, створення підприємств з обслуговування сільськогосподарського виробництва та здійснення супутніх видів діяльності, розвиток зеленого і сільського туризму, об'єктів туристичної інфраструктури й обслуговування тощо.

2. Необхідною є всяляка державна підтримка забезпечення зайнятості населення в аграрній сфері, що має здійснюватися на визначених принципах. Основними інструментами її реалізації є удосконалення законодавчого забезпечення, оптимізація оподаткування з урахуванням сезонності, тривалості циклів, земельних відносин, дотримання права власності селян, розвиток кредитування аграрного виробництва та лізингу, у тому числі на пільгових умовах за рахунок реалізації спеціальних програм підтримки, цінове регулювання на основі збереження паритетності обміну між різними галузями, страховий захист тощо.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі пов'язані з необхідністю оптимізації підходів до мотивації праці в аграрній сфері та соціального захисту населення, удосконалення системи підготовки кадрів, підтримки розвитку приватної підприємницької ініціативи тощо.

Література:

1. Завалевська В.О. Виробництво сільськогосподарської продукції та зайнятість населення [Електронний ресурс] / В.О. Завалевська // Агроінком. — 2013. — № 4—6. — С. 15—21. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/agroincom_2013_4-6_6.pdf

2. Півторак М.В. Проблеми зайнятості в аграрному секторі економіки України [Електронний ресурс] / М.В. Півторак // Інноваційна економіка. — 2013. — № 11. — С. 108—113. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_11_18.pdf

3. Бабенко С.М. Актуальні проблеми зайнятості сільського населення та продуктивності праці в аграрних регіонах [Електронний ресурс] / С.М. Бабенко // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. — 2013. — № 1. — С. 81—85. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vznu_eco_2013_1_15.pdf

4. Коротеєв М.А. Оцінка зайнятості населення Вінницької області в аграрному секторі економіки [Електронний ресурс] / М.А. Коротеєв, Н. О. Кирнасівська // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2013. — № 2 (6). — С. 178—186. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2\(6\)_22.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2(6)_22.pdf)

5. Махсма М. Інвестиції і зайнятість в аграрному секторі [Електронний ресурс] / М. Махсма // Україна: аспекти праці. — 2011. — № 3. — С. 14—22. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uap_2011_3_5.pdf

6. Афендікова Н.О. Особливості забезпечення зайнятості в сільському господарстві України [Електронний ресурс] / Н.О. Афендікова // Сучасні питання економіки і права. — 2011. — Вип. 2. — С. 21—24. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Spap_2011_2_6.pdf

7. Пушкар М.Г. Правові аспекти зайнятості населення сільських територій [Електронний ресурс] / М.Г. Пушкар // Інноваційна економіка. — 2013. — № 6. — С. 180—183. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_45.pdf

8. Данкевич Є.М. Розвиток зайнятості в умовах міжгалузевої інтеграції у сільському господарстві [Електронний ресурс] / Є.М. Данкевич // Інноваційна економіка. — 2013. — № 6. — С. 198—201. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_49.pdf

9. Зленко В.А. Ринкова економічна основа та соціальні складові (зайнятість і професійна підготовка кадрів) аграрного сектору України [Електронний ресурс] / В.А. Зленко // Історія науки і біографістика. — 2013. — № 4. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/INB_Title_2013_4_8.pdf

10. Решитько Т.В. Проблема зайнятості сільського населення у неформальному секторі економіки [Електронний ресурс] / Т.В. Решитько, А.В. Шинкаренко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2013. — Вип. 24. — С. 152—158. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2013_24_26.pdf

11. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Сайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References.

1. Zavalevska, V. A. (2013), "Agricultural output and employment", Ahroinkom, [Online],

vol. 4—6, pp. 15—21, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/agroincom_2013_4-6_6.pdf

2. Pivtorak, M. V. (2013), "Problems of employment in the agricultural sector of Ukraine", Innovative Economy, [Online], vol. 11, pp. 108—113, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_11_18.pdf

3. Babenko, S. M. (2013), "Actual problems of rural employment and productivity in rural areas", Bulletin of Zaporizhzhya National University. Economics, [Online], vol. 1, pp. 81—85, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vznu_eco_2013_1_15.pdf

4. Korotyeyeva, M. A. and Kyrnasivska, N. A. (2013), "Evaluation of employment Vinnitsia region in the agricultural sector", Scientific Papers Tauride State Agrotechnological University (Economics), [Online], vol. 2 (6), pp. 178—186, available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2\(6\)_22.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2(6)_22.pdf)

5. Mahsma, M. (2011), "Investment and employment in the agricultural sector", Ukraine: aspects of labor, [Online], vol. 3, pp. 14—22, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uap_2011_3_5.pdf

6. Afendikova, N. A. (2011), "Features employment in agriculture Ukraine", Modern Problems of Economics and Law, [Online], vol. 2, pp. 21—24, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Spap_2011_2_6.pdf

7. Pushkar, M. G. (2013), "Legal aspects of employment in rural areas", Innovative Economy, [Online], vol. 6, pp. 180—183, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_45.pdf

8. Dankevich, E. M. (2013), "Employment for the development of inter-sectoral integration in agriculture", Innovative Economy, [Online], vol. 6, pp. 198—201, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_49.pdf

9. Zlenko, V. A. (2013), "The market economic basis and social components (employment and vocational training) Ukraine's agricultural sector", History of Science and biographical, [Online], vol. 4, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/INB_Title_2013_4_8.pdf

10. Reshytko, T.V. and Shinkarenko, A. V. (2013), "The problem of rural employment in the informal economy", Proceedings of Kirovograd National Technical University. Economics, [Online], vol. 24, pp. 152—158, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2013_24_26.pdf

11. "Statistical information", [Online], Site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Стаття надійшла до редакції 19.02.2015 р.